

До спеціалізованої вченої ради К 64.051.28
Харківського національного університету ім.
В.Н. Каразіна

ВІДГУК
офіційного опонента доктора юридичних наук, доцента
Старинського Миколи Володимировича
на дисертацію Навроцького Олексія Олексійовича
«Забезпечення прав дитини в Україні: теоретичні і практичні засади
адміністративно-правового регулювання»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за
спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право;
інформаційне право

Актуальність теми дослідження. Розвиток будь-якої держави залежить від багатьох факторів серед яких можна виділити економічні, політичні, соціальні, культурні та інші. Разом з тим, одним з найважливіших і найголовніших факторів є фактор спроможності населення держави само відтворюватись і чисельно збільшуватись. Адже саме населення держави є тим фундаментом на базі якого формується соціокультурний та етнічний візерунок держави, саме стабільний ріст населення є запорукою майбутньої фінансової стабільності держави і впевненості в тому, що в майбутньому держава матиме тих хто захищатиме її кордони і незалежність.

На сучасному етапі розвитку цивілізований світ зіткнувся з цілим рядом проблем пов'язаних з відтворюваністю населення. Зі збільшенням добробуту і одночасним збільшенням необхідності докладення великих фізичних і моральних зусиль для його досягненням в розвинених державах все більше людей відмовляються від народження і виховання дітей. Ця тенденція є досить розповсюдженою в державах, що розвиваються а також державах Європейського Союзу бажання на входження до якого проголосила Україна.

В цьому аспекті варто звернути увагу на те, що практично кожна цивілізована держава, усвідомлюючи важливість зростання власного населення,

вживає потужних заходів, що направлені на підтримку та убезпечення життєдіяльності тих членів свого суспільства які в майбутньому будуть її опорою і підтримкою, а саме дітей. Практично в кожній європейській державі розробляють та реалізуються програми, що направлені на стимулювання населення до відтворення. Членів суспільства, що виявили бажання стати батьками, всіляко підтримують. При цьому підтримка направлена не лише на самих батьків, а й на майбутніх членів суспільства – їх дітей. Зокрема Європейське співтовариство виробило цілий ряд програмних документів, що були покладені в основу міжнародного захисту прав дітей, а саме в 1989 році була прийнята Конвенція про права дитини до якої приєднались практично всі держави світу.

Україна, як незалежна, демократична та соціально-відповідальна держава яка проголосила бажання бути членом Європейського Союзу також намагається здійснювати діяльність направлену на підтримку свого населення і стимулює його відтворення.

Проте незважаючи на здійснювану державою діяльність у сфері підтримки та захисту дітей, їх права досить часто порушується, про що було констатовано з високої трибуни Верховної Ради України 12 жовтня 2016 року під час парламентських слухань на тему «Права дитини в Україні: забезпечення, дотримання, захист». При цьому особливо наголошувалось на тому, що інтереси й потреби дітей часто відходять на другий план у діяльності посадових і службових осіб органів виконавчої влади та місцевого самоврядування. Також зверталась увага на те, що інституції державної влади при розробці законопроектів не завжди враховують наслідки прийняття тих чи інших законодавчих актів для дітей, стану їх здоров'я, рівня задоволення потреб у всебічному розвитку, соціального забезпечення, криміналізації мислення та ін.

Враховуючи такий стан, а також важливість для держави розвиток дітей як майбутніх її громадян, зазначені проблеми, а саме дотримання і захист прав дітей, їх належний розвиток, а також упередження потенційних загроз, а при

неможливості – мінімізація їх наслідків, для прав і інтересів дітей при реалізації державою програм свого розвитку, потребують негайного вирішення. Разом з тим, зазначені проблеми не можуть бути вирішені без належного наукового обґрунтування. Це пояснюється тим, що сфера життєдіяльності дітей є найбільш вразливою та незахищеною і використовувати для її регулювання метод проб і помилок є не лише шкідливим а й може становити загрозу для розвитку та існування самої держави.

Все вище зазначене, а також наявність нагальної необхідності з'ясувати особливості діяльності держави в особі її уповноважених органів у сфері захисту прав дітей дає можливість говорити про те, що в сучасних умовах розвитку нашої держави дисертаційна дослідження Навроцького О.О. є надзвичайно актуальним та затребуваним українським суспільством і державою.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, викладені у дисертації, ґрунтуються на використанні сучасних прийомів і методів наукового пізнання, що обрані із врахуванням визначеної мети та сформульованих завдань.

Мета дисертаційного дослідження полягає в узагальненні та визначенні особливостей теоретичних і практичних засад адміністративно-правового регулювання забезпечення прав дитини в Україні, формуванні науково обґрунтованих пропозицій оптимізації законодавчого забезпечення адміністрування прав дитини з урахуванням сучасних соціальних реалій і зближення національної правової системи з правовою системою Європейського Союзу.

Методологія виконання дисертаційного дослідження зумовлена його метою та задачами і ґрунтується на застосуванні системи загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, що забезпечило всебічність і об'єктивність при розкритті змісту досліджуваних явищ. При дослідженні дисертантом були застосовані такі загальнонаукових методів, як системно-структурний метод та метод сходження від абстрактного до конкретного. Також

дисертантом використовувались такі спеціальні методи як конкретно-історичний, порівняльно-правовий, формально-догматичний, метод класифікації, метод аналогії, логіко-юридичний і логіко-семантичний методи.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі забезпечення прав дитини в Україні.

Предметом дослідження є теоретичні і практичні засади адміністративно-правового регулювання забезпечення прав дитини в Україні.

Структура роботи сприяє досягненню поставленої мети та виконанню поставлених завдань. Достовірність і обґрунтованість результатів дисертації підтверджується використанням результатів досліджень провідних науковців в галузі теорії права, конституційного права, адміністративного та інших галузей права, що дало змогу автору всебічно розглянути адміністративно-правове регулювання забезпечення прав дитини в Україні та надати практичні рекомендації по його вдосконаленню. Для виконання дисертації опрацьовано достатню кількість наукових та нормативних джерел (527 найменувань).

Винесені на захист положення характеризують роботу як комплексне монографічне дисертаційне дослідження, яке виконане дисертантом особисто.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна результатів наукового дослідження, наукових оцінок, пропозицій і рекомендацій, теоретичних узагальнень та висновків, які складають основний зміст дисертації Навроцького О.О., значною мірою зумовлюється актуальністю дослідження та обраним напрямом і полягає в тому, що дисертація є одним з перших у вітчизняній науці адміністративного права комплексних дослідженням адміністративно-правового регулювання захисту прав дитини, в ході якого сформульовано низку нових теоретичних висновків та практичних узагальнень і пропозицій. У дисертаційному дослідженні відображається авторська позиція щодо певних теоретичних положень та розв'язання конкретних правових проблем, пов'язаних з особливостями адміністративно-правового регулювання захисту прав дітей в Україні.

У дисертації висунуто низку положень, нових для теорії та важливих для юридичної практики, з яких на особливу увагу заслуговують наступні.

Дисертаційне дослідження цілком обґрунтовано розпочате дисертантом з дослідження загальних положень прав дитини як об'єкту дослідження у сучасній юридичній науці. Автором було проведений аналіз історико-правових аспектів становлення та інституційного оформлення прав дитини. Автором було виділено кілька історичних періодів розвитку і формування інституту прав дитини (Перший період – від найдавніших часів і до початку Середньовіччя (I–V ст.), другим періодом пропонуємо охопити часовий проміжок епохи Середньовіччя (V–XIV ст.), третій період буде охоплювати епоху Нового часу (XIV – початок XX ст.) і четвертий період – Новітній час (початок XX – початок XXI ст.)), що дало змогу надзвичайно ґрунтовно і повно дослідити становлення прав дитини починаючи від давніх часів до сьогодення (стр. 38-59). При цьому особливу наукову цінність представляє та частина дослідження в якій досліджується становлення прав дітей та їх регулювання на території України (стр. 42-43; 46; 48; 52-54).

Досліджуючи тенденції наукової розробки і доктринального розуміння інституту прав дитини в юридичній доктрині України автором проаналізовані доктринальні підходи до сприйняття прав дитини та їх регулювання, і виділено та проаналізовано чотири тенденції наукової розробки інституту прав дітей. Зокрема дисертантом проаналізована тенденція наукової розробки інституту прав дітей в аспекті дослідження прав дітей як історико-правової цінності українського суспільства і явища юридичної дійсності в цілому (стр. 62-69); тенденція наукової розробки інституту прав дитини вітчизняною юридичною доктриною, що зводиться до аналізу вказаного явища як об'єкту міжнародно-правового регулювання (стр. 69-72); тенденція дослідження вітчизняною юридичною наукою прав дитини, що зводиться до аналізу прав дитини як частини правового статусу людини і громадянина, а також правових механізмів їх забезпечення (стр. 72-78); тенденція дослідження прав дитини як об'єкта адміністративно-

юрисдикційної діяльності органів державної влади (стр.78-85). В результаті критичного аналізу позицій висловлених представниками юридичної науки, що належать до виділених тенденцій розробки та дослідження прав дитини автор приходить до власного висновку, про те, що права дитини це передбачені нормами чинного законодавства і гарантовані державним впливом можливості самостійно вчиняти дії, спрямовані на створення умов для її повноцінної життєдіяльності задля досягнення добробуту у всіх сферах суспільного життя, а також вимагати обов'язковості вчинення таких дій третіми особами або державою у випадках, передбачених законом (стр. 90).

Також автором проаналізовані особливості нормативно-правової регламентації прав дитини в сучасній Україні. Досліджуючи систему прав дитини дисертантом було систематизовано права дитини (стр. 94) та проаналізовано особливості їх нормативного закріплення в чинних правових актах України.

Значний науковий інтерес становить розділ дисертаційної роботи в якому розкриваються особливості адміністративно-правових відносин за участю дитини. Застосувавши досить нестандартний підхід до дослідження прав дитини, автор обґрунтовано прийшов до висновку, що дитина є повноцінним учасником адміністративно-правових відносин, а її права їх об'єктом. В процесі дослідження автор обґрунтовано та послідовно доводить, що увесь спектр прав дитини забезпечується у межах саме адміністративних правовідносин (стр. 123). При цьому автором виділені особливості прав дитини як об'єкта адміністративних правовідносин до яких віднесено те, що: а) права дитини підлягають особливій посиленій охороні та захисту з боку держави, і така діяльність регулюється спеціальними нормативно-правовими актами; б) задля недопущення незаконного посягання на права дитини як об'єкт адміністративних правовідносин, держава створює систему адміністративно-правових гарантій їх реалізації з метою захисту інтересів дитини та (або) її батьків чи представників, які беруть участь в адміністративних правовідносинах; в) права дитини як об'єкт адміністративних правовідносин мають суттєву специфіку у порівнянні з правами і свободами

інших категорій населення, у зв'язку з цим, органи державної влади та місцевого самоврядування, вступаючи до таких правовідносин повинні беззаперечно враховувати таку специфіку (стр. 124).

Досліджуючи адміністративно-правові засади забезпечення прав та законних інтересів дитини як учасника адміністративно-правових відносин дисертантом, на підставі аналізу доктринальних положень науки адміністративного права та практики забезпечення прав дитини та законних інтересів, виокремлено та проаналізовано обов'язкові та факультативні елементів адміністративно-правових засад. Так, в роботі здійснено аналіз таких обов'язкових елементів адміністративно-правових засад забезпечення прав та законних інтересів дитини як нормативно-правову основу (стр. 149-151), якою регламентовано забезпечення прав та законних інтересів дитини на сучасному етапі розвитку нового для України інституту публічного адміністрування; пріоритетні напрями адміністрування, у процесі реалізації яких повинно відбуватися публічне адміністрування прав та законних інтересів дитини (стр. 152-156); принципи адміністративно-правового регулювання процесу забезпечення прав та законних інтересів дитини (стр. 156-157); встановлення суб'єктів публічного адміністрування та визначення їх завдань, функцій та повноважень у сфері забезпечення прав та законних інтересів дитини (стр. 158-159); належне кадрове забезпечення органів публічного адміністрування, які здійснюють діяльність у сфері забезпечення прав та законних інтересів дитини, а також механізм контролю та нагляду щодо забезпечення прав та законних інтересів дитини (стр. 159-160). До факультативних складових адміністративно-правових засад забезпечення прав та законних інтересів дитини автором віднесено та проаналізовано організацію міжнародного співробітництва у сфері забезпечення прав та законних інтересів дитини (169-170); специфіку фінансування потреб дитини та особливості взаємодії органів публічного адміністрування у сфері забезпечення прав та законних інтересів дитини (стр. 170-171).

В результаті дослідження адміністративної правосуб'єктності дитини дисертант цілком обґрунтовано приходить до висновку про те, що адміністративна правосуб'єктність дитини як передумова виникнення адміністративно-правових відносин розкривається через тріаду обов'язкових елементів: адміністративної правоздатності, адміністративної дієздатності та адміністративної деліктоздатності. Набуття відповідних правових властивостей дитиною дає їй змогу виступати повноцінним учасником адміністративно-правових відносин, а її права вважати особливим об'єктом публічного адміністрування. При цьому дисертантом надається авторське визначення поняття «адміністративна правоздатність дитини» під якою розуміється початкова, невід'ємна, самостійна складова адміністративної правосуб'єктності дитини, яка є передумовою настання адміністративної дієздатності та деліктоздатності дитини, що набувається нею від народження і підтверджується процедурою реєстрації районними, районними у містах, міськими (у містах обласного значення), міськрайонними, міжрайонними відділами державної реєстрації актів цивільного стану головних територіальних управлінь юстиції, виконавчими органами сільських, селищних, міських (крім міст обласного значення) рад з метою подальшого забезпечення реалізації прав народженої фізичної особи та офіційного визнання і підтвердження державою факту її народження (стр. 189).

В рамках дослідження органів державної влади, місцевого самоврядування та інших суб'єктів забезпечення прав дитини в Україні дисертантом приділена увага дослідженню та характеристиці таких органів та їх компетенції, що пов'язана з захистом прав дітей як: Уповноважений Президента України з прав дитини (стр. 207-214), Кабінету Міністрів України (стр. 124-215), суди (стр. 216), органи і служби у справах дітей та спеціальні установи (стр. 216-220), Національної поліції (стр. 221-223). Досить важливим з практичної точки зору є дослідження особливостей функціонування та повноважень таких установ як загальноосвітні школи та профтехучилища соціальної реабілітації та центрів медико-соціальної реабілітації.

Під час дослідження прав дитини як об'єкту публічного адміністрування в Україні автором визначені основні форми адміністративно-правового сприяння реалізації прав дитини в Україні під якими він розуміє напрями та способи реалізації адміністрування прав дитини на підставі нормативно-правових актів, що здійснюється органами державної виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами у ході реалізації виконавчо-розпорядчої діяльності для втілення міжнародних договорів, державної політики та законів України щодо забезпечення прав дитини (стр. 254). При цьому дисертантом зроблений ґрунтовний аналіз наукових підходів до сприйняття таких наукових категорій як «державне управління», «публічне управління», «публічна адміністрація» (стр. 231-248).

Враховуючи запропонований підхід до сприйняття форми адміністративно-правового сприяння реалізації прав дитини дисертантом запропоновано формами адміністративно-правового сприяння у сфері реалізації прав дитини вважати: законотворчу і підзаконну нормотворчу діяльність державних органів, що спрямована на створення правових приписів, які регламентують права дитини, гарантії їх реалізації і т.д.; управління виховними, навчальними, культурними закладами, де діти реалізують право на освіту, спілкування, право на інформацію і т.д.; державне сприяння у створенні і діяльності дитячих громадських організацій; адміністрування органами державної влади порядку прийняття і розгляду заяв та клопотань дітей щодо реалізації своїх прав і законних інтересів та скарг про їх порушення; виокремлення у структурі правоохоронних органів спеціальних підрозділів, які займаються питаннями протидії злочинності серед неповнолітніх; встановлення державних процедур усиновлення, піклування та контроль за їх виконанням; безкоштовне представлення інтересів дитини у судових інстанціях; протидію насильству серед дітей і дискримінації; розробку і реалізацію державних програм розвитку дитини; здійснення відомчого державного контролю за діяльністю посадових осіб, які відповідальні за втілення політики щодо

дотримання прав дітей на всіх рівнях, плюс питання охорони здоров'я дітей, організації дозвілля тощо.

Значна увага в дисертаційному дослідженні приділена адміністративно-правовим гарантіям забезпечення прав дитини в Україні під якими автор розуміє комплекс (систему) передбачених чинним національним законодавством державно-владних засобів впливу на соціальне середовище з метою створення умов для безперешкодної реалізації дітьми своїх прав, їх захисту у разі посягання, відновлення і компенсації у разі порушення відповідно до стандартів, що передбачено міжнародними документами ООН у галузі прав дитини, Законом України «Про охорону дитинства» та іншими законодавчими і підзаконними нормативно-правовими актами (стр. 275). В ході дослідження дисертантом поділено та їх на дві групи, а саме нормативно-правові та організаційно-правові адміністративні гарантії і проаналізовано.

Цікавим з практичної точки зору є розділ роботи присвячений розкриттю особливостей адміністративної відповідальності за порушення прав дитини. В ньому досліджено становлення законодавства про адміністративну відповідальність взагалі (стр. 284-286) та адміністративну відповідальність за порушення прав дитини (стр. 291-298). При цьому дисертантом надається авторське визначення адміністративної відповідальності за порушення прав дитини як особливого виду юридичної відповідальності, що настає за порушення прав дітей як особливого об'єкта публічного адміністрування і виражається у застосуванні до винних осіб у встановленому законом порядку адміністративних стягнень з метою їхнього покарання, відшкодування завданих дитині і її родині збитків, поновлення порушеного права (стр. 303).

В аспекті вдосконалення адміністративно-правового регулювання забезпечення прав дитини в Україні автором цілком логічно приділена значна увага дослідженню зарубіжного досвіду у цій сфері. Зокрема досліджений досить позитивний досвід таких держав як Велика Британія, США та держав близького зарубіжжя – Польща, Угорщина, Чехія, Латвія.

Значний практичний інтерес для України, в аспекті вдосконалення її діяльності у сфері захисту прав дітей, становить дослідження зарубіжного досвіду функціонування інституту дитячих омбудсменів та закладів інклюзивної освіти.

Логічним результатом проведеного дослідження стали пропозиції дисертанта по вдосконаленню чинного законодавства України у сфері адміністративно-правового регулювання захисту прав дітей.

Висновки, пропозиції і рекомендації, що характеризуються науковою новизною або практичною значущістю, достатньо повно та чітко окреслені у вступі роботи, відображені в розділах її основної частини, висновках.

Наукове та практичне значення роботи. Аналіз змісту роботи свідчить про самостійну, завершену, аргументовану, комплексну роботу і дозволяє констатувати високий науково-теоретичний та прикладний рівень проведеного дослідження. Структура і зміст роботи свідчать про цілеспрямованість та комплексний характер дослідження. Це дало можливість автору дійти результатів і обґрунтувати низку нових положень, які мають важливе значення для адміністративно-правової науки та практики.

Зокрема, положення, висновки і пропозиції проведеного дослідження розширюють існуючі уявлення щодо адміністративно-правового регулювання захисту прав дітей в Україні, систематизують та поглиблюють знання про права дитини як об'єкта адміністративно-правових відносин, а також відображають авторську позицію у розв'язанні конкретних правових проблем, пов'язаних з діяльністю держави у сфері захисту прав дитини.

Дисертація характеризується як науковою, так і практичною значущістю. Основні висновки та рекомендації, запропоновані у роботі можуть бути використані: для розробки та удосконалення чинного законодавства України; для подальшого розроблення питань вдосконалення адміністративно-правового регулювання захисту прав дітей; при викладанні дисциплін «Теорія права», «Конституційне право України», «Адміністративне право України»,

«Адміністративна відповідальність» «Ювенальна юстиція» у юридичних вузах, а також при підготовці лекцій та навчальних посібників.

Повнота викладення матеріалів у публікаціях положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертація складається з анотації, вступу, чотирьох розділів, що включають тринадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 471 сторінку, з них основна частина тексту викладена на 386 сторінках. Список використаних джерел нараховує 527 найменувань і викладений на 56 сторінках, додаток – на 7 сторінках.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, досить повно викладено у 37 публікаціях, зокрема у одноосібній монографії, 21 наукових статтях, 17 з яких опубліковані у наукових фахових виданнях України, 4 у зарубіжних фахових виданнях, та 15 опублікованих тезах доповідей на наукових конференціях.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених МОН України вимог.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Разом з тим, як і в будь-якій науковій роботі, рецензована робота містить ряд дискусійних положень та зауважень, зокрема:

1. На стр. 31 роботи (п. 4 наукової новизни) та стр. 275 автором надається визначення поняття «адміністративно-правові гарантії» під якими автор розуміє комплекс (система) передбачених чинним національним законодавством державно-владних засобів впливу на соціальне середовище з метою створення умов для безперешкодної реалізації дітьми своїх прав, захисту в разі існування загрози посягання, відновлення і компенсації у разі порушення відповідно до стандартів, що передбачені міжнародними документами Організації Об'єднаних Націй у сфері прав дитини, національним законодавством України. При цьому в тексті роботи автором робиться акцент на самостійності реалізації дитиною своїх

прав. Дана позиція потребує додаткової аргументації оскільки дитина самостійно може реалізувати лише частину своїх прав та законних інтересів. Реалізація іншої частини прав та законних інтересів здійснюється за участю батьків чи законних представників. В цьому аспекті виникає питання щодо місця гарантій створення умов для безперешкодної реалізації дітьми своїх прав, захисту її батьками чи законними представниками.

2. На стр. 90 роботи автором визначене поняття «право дитини» які він розуміє як передбачені нормами чинного законодавства і гарантовані державним впливом можливості самостійно вчиняти дії, спрямовані на створення умов для її повноцінної життєдіяльності задля досягнення добробуту у всіх сферах суспільного життя, а також вимагати обов'язковості вчинення таких дій третіми особами або державою у випадках, передбачених законом. Дана позиція потребує додаткової аргументації оскільки не передбачає участі в реалізації прав дитини її батьків чи законних представників.

3. На стр. 111-113 автором наводиться перелік прав дитини, як члена сім'ї. Виділення цього переліку є надзвичайно позитивним і перспективним. Разом з тим варто було б зосередити увагу на детальній характеристиці цих прав, особливо в аспекті їх адміністративно-правового регулювання, адже саме сім'я є тією ланкою суспільства і тим середовищем в якому реалізуються права та законні інтереси.

4. На стр. 167 роботи автор визначає законний інтерес дитини як розумні, необхідні та достатні потреби відповідно до її віку, статі, стану здоров'я, особливостей розвитку, життєвого досвіду, родинної, культурної та етнічної належності. Дане положення потребує додаткової аргументації, оскільки в ньому використані такі оціночні категорії як: розумні, необхідні, достатні. В цьому аспекті виникає питання можливості реалізації закріплення цього поняття в нормативно-правових актах і його використання на практиці, оскільки воно буде значно впливати на таку характеристику законодавства як визначеність.

5. В розділі 2.2. роботи дисертантом виділені та проаналізовані

адміністративно-правові засади забезпечення прав дитини. При цьому до їх обов'язкових елементів автором віднесено: а) нормативно-правову основу, якою регламентовано забезпечення прав та законних інтересів дитини на сучасному етапі розвитку нового для України інституту публічного адміністрування; б) пріоритетні напрями адміністрування, у процесі реалізації яких повинно відбуватися публічне адміністрування прав та законних інтересів дитини; в) принципи адміністративно-правового регулювання процесу забезпечення прав та законних інтересів дитини; встановлення суб'єктів публічного адміністрування та визначення їх завдань, функцій та повноважень у сфері забезпечення прав та законних інтересів дитини; г) належне кадрове забезпечення органів публічного адміністрування, які здійснюють діяльність у сфері забезпечення прав та законних інтересів дитини, а також механізм контролю та нагляду щодо забезпечення прав та законних інтересів дитини. На нашу думку склад даного переліку потребує додаткового обґрунтування, оскільки в нього не включений такий важливий елемент адміністративно-правові засади забезпечення прав дитини як методи адміністративно-правового забезпечення прав дитини.

6. В розділі 4.1 автором проаналізовані особливості прогресивних та ефективних практик публічного адміністрування у сфері забезпечення прав і законних інтересів дитини в зарубіжних державах. В цьому аспекті, під час захисту, бажано було б сформулювати авторську позицію щодо саме можливості зміни та вдосконалення системи публічного адміністрування у сфері забезпечення прав і законних інтересів дитини в Україні. Також потребує обґрунтування позиція автора щодо необхідності вдосконалення адміністративно-правового регулювання прав і законних інтересів дитини мотивуючи і аргументуючи це лише тим, що Україна взяла на себе зобов'язання в рамках євроінтеграційних процесі, адже права і законні інтереси дитини існують незалежно від політики яку проводить держава.

Висловлені зауваження стосуються переважно спірних, дискусійних питань, певної незавершеності чи неповноти розгляду окремих питань теми дисертації, є

передумовою дискусії в ході захисту, не впливають на загальну позитивну оцінку виконаної Навроцьким О.О. дисертаційної роботи та не знижують її високий науково-теоретичний рівень й практичну значущість.

Висновок

Дисертація є самостійним доробком автора, посилання на наукові праці оформлені належно. Наукові статті, які опубліковані за темою дисертаційного дослідження у фахових виданнях, свідчать про якість проведеної роботи, базуються на особистих поглядах та результатах праці дисертанта.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог.

Дисертаційне дослідження «Забезпечення прав дитини в Україні: теоретичні і практичні засади адміністративно-правового регулювання» виконане на належному науковому рівні, повністю відповідає за своїм змістом, теоретичним рівнем, науковою обґрунтованістю, новизною та оформленням вимогам п. 11-13 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння звання старшого наукового співробітника, а його автор – Навроцький Олексій Олексійович – заслуговує на присвоєння вченого ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

**Професор кафедри міжнародного,
європейського права та
цивільно-правових дисциплін
Навчально-наукового інституту права
Сумського державного університету,
доктор юридичних наук, доцент**

М.В. Старинський

